

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความหลากหลายและเงื่อนไขของการนำทุนทางสังคม ในชุมชน-ชนชนบท มาใช้ในงานพัฒนาท้องถิ่นที่กลุ่มชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการใน หมู่บ้าน จึงเป็นการวิจัยเพื่อทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคม โดยอาศัยแนวคิดทุนทาง สังคมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมผัสกับปรากฏการณ์ในกลุ่มชุมชน ต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เห็นภาพรวมของการดำเนินงานของกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างละเอียด ครอบคลุมถึงเนื้อหาทั้งหมดจึงสามารถเก็บข้อมูลจากข้อเท็จจริงได้ถูกต้องและครบถ้วน ซึ่งเป็น ข้อมูลข้อเท็จจริงของการศึกษาวิจัยอย่างถูกต้องชัดเจน ทำให้สามารถวิเคราะห์ปรากฏ-การณ์ ในชุมชนได้แม่นยำครบถ้วน วิธีดำเนินงานจึงได้เตรียมการ เพื่อการศึกษาวิจัยการดำเนินการ ตามแบบแผนขั้นตอนดังนี้

การเลือกพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เลือกทำการศึกษาชุมชนตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัด เชียงใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วย 7 หมู่บ้าน คือบ้านท่าม่อน บ้านท่าข้าม บ้านค้อกลาง บ้าน ห้วยทราย บ้านป่าหน้อด บ้านท่าดอนชัยและบ้านใหม่ท่าดอนชัย เหตุผลของการเลือกพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตชานเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ มีการคมนาคมสะดวก ชุมชน ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 75 กิโลเมตร มีทางคมนาคมสะดวก มีถนนลาดยาง ตลอดเชื่อมติดต่อกันทั้ง 7 หมู่บ้าน ผ่านสื่อมวลชนได้ทุกประเภท ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ

เหตุผลประการที่สอง ชุมชนแม่ทาเป็นชุมชนเก่าแก่ มีประวัติการตั้งถิ่นฐานของ ชุมชนมีมากกว่า 200 ปี ชุมชนส่วนใหญ่จึงประกอบด้วยที่เป็นเครือญาติ จากการตั้งรกราก ตั้งเดิมมีเพียงไม่กี่หลังคาเรือน แล้วได้ขยายตัวเป็นชุมชนขนาดใหญ่อาศัยระยะเวลาและอิทธิพล จากปัจจัยต่าง ๆ ถึงปัจจุบัน มีประชากรทั้งสิ้น 4,593 คน จำนวนครัวเรือน 1,201 ครัวเรือน

จากการศึกษาข้อมูล หมู่บ้าน กชช 2 ค. และข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ทั้งตำบลแม่ทาแล้ว พบว่าตำบลแม่ทาจึ้นอยู่เขตการปกครองของกิ่งอำเภอแม่ออน มีศักยภาพ ในการพัฒนาตนเอง มีการรวมตัวของกลุ่มชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่ก้าวหน้า มี

กลุ่มองค์กรชาวบ้านที่เข้มแข็ง ถึงแม้เป็นกลุ่มองค์กรชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งมีสมาชิกตั้งแต่ 10 – 48 คนหรือเกินจำนวนมากถึง 21 กลุ่ม จากการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่างๆ จึงทำให้ตำบลแม่ทาเป็นชุมชนเขตชานเมืองเชียงใหม่ ที่น่าสนใจและเหมาะแก่การศึกษาวิจัย ด้วยมีองค์ประกอบและเงื่อนไขของชุมชน สิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของการศึกษาวิจัยที่เสนอไว้เป็นเบื้องต้น ทั้งนี้โดยกำหนดการศึกษามุ่งเน้นถึงการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ขนาดขององค์กรชุมชนขนาดเล็ก วิธีการดำเนินชีวิตของกลุ่มสมาชิกกลุ่มต่างๆ ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายจึงได้แก่ ประชาชนที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม ผู้นำหรือคณะกรรมการของกลุ่มผู้นำ ตามธรรมชาติ รวมทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน และผู้รู้ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มองค์กรขนาดเล็กต่างๆ ที่มีอยู่ในตำบลแม่ทานั้น

การเตรียมตัวและการวางแผนเข้าสู่ชุมชน

ผู้วิจัยกำหนดแผนปฏิบัติงานวิจัยไว้ เพื่อดำเนินการศึกษารวมชุมชน เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมและข้อมูลพื้นฐานในช่วงเดือนมิถุนายน – สิงหาคม 2542 ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมเอกสารข้อมูลหมู่บ้าน และตำบลจากส่วนราชการกิ่งอำเภอแม่ออน จากสภาตำบลแม่ทาและมูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน และกำหนดประเด็นในการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนของกิ่งอำเภอแม่ออน คือ คุณจรัส ปรกาศเรือง และคุณเฉลิมชัย พัฒนารังษี หัวหน้าสถานีอนามัยแม่ทาให้การอนุเคราะห์แนะนำแหล่งข้อมูลเอกสารและตัวบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญตลอดจนการให้ข้อมูลประวัติและสภาพปัญหาชุมชน ทำให้ผู้วิจัยได้แนวคิดและแนวทางในการดำเนินการศึกษาวิจัยในพื้นที่ในช่วงเวลาต่อมา

สิ่งที่สามารถเตรียมการและรวบรวมได้ในช่วงเดือน มิถุนายน – สิงหาคม พ.ศ. 2542 ได้แก่

1. เอกสารข้อมูลระดับหมู่บ้าน (กชช. 2 ค และ จปฐ 2) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2542
2. รายงานบรรยายสรุปสภาพการศึกษา กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
3. เอกสารประกอบนำเสนอผลงานทางด้านสาธารณสุขของสถานีอนามัยตำบลแม่ทา ปี พ.ศ. 2541
4. เอกสารโครงการพัฒนาองค์กรชุมชน รายงานประชุมสรุปงานเครือข่ายกลุ่มกิจกรรมแม่ทา – ตำบลแม่ทา

5. ทำการประสานขอความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสถานีอนามัยตำบลแม่ทา ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการรวบรวมข้อมูล คือ คุณทัศนีย์ คำดา และคุณอรุณี ดวงแก้วเรือน

สำหรับการวางแผนเข้าทำการศึกษาวิจัยในชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอนด้วยกันคือ เริ่มแรกผู้วิจัยได้ทำความคุ้นเคยกับพัฒนากรอำเภอคุณจรัส ปรากฏเรื่อง พัฒนาการกิ่งอำเภอเมืออน ผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่ตำบลแม่ทาทั้งหมด จึงขอความกรุณาจากท่านให้แนะนำได้รู้จักกับผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของตำบลแม่ทาจำนวน 7 หมู่บ้าน

ในขั้นตอนแรก ผู้วิจัยได้กำหนดการจะเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของสภาตำบลแม่ทาอย่างไม่เป็นทางการทุกวันที่ 1 ของทุกเดือนและประชุมอย่างเป็นทางการทุกๆ วันที่ 8 , 9 ของทุกเดือน โดยจะมีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่ กรรมการหมู่บ้านผู้นำกลุ่มแม่บ้าน ประธาน และรองประธานกลุ่มต่างๆ ของแต่ละหมู่บ้าน รวมถึงผู้ประสานงานเครือข่ายแม่ทาเข้าร่วมในการประชุมทุกครั้ง

ในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดเข้าพื้นที่ทุกวันจันทร์ - ศุกร์ ในช่วงเวลาเย็น 16.00 - 20.00 น. และเสาร์และอาทิตย์โดยจะกำหนดเข้าเวลา 9.00 น. - 20.00 น. เพื่อให้ชาวบ้านตำบลแม่ทาเกิดความรู้สึกว่าผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกชุมชนและต้องการที่จะสังเกตปรากฏการณ์ของพฤติกรรมกลุ่มต่างๆ ทางสังคมในชุมชนและกลุ่มองค์กรชุมชน

ในขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยกำหนดแนวทางในการสร้างความคุ้นเคยกับสมาชิกของกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ โดยเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของกลุ่มต่างๆ เป็นประจำเช่น กลุ่มออมทรัพย์จะประชุมประจำเดือนในวันที่ 5 ของทุกเดือน กลุ่มพิทักษ์ป่าชุมชนจะประชุมประจำเดือนทุกวันที่ 9 ของเดือนกลุ่มเหมืองฝาย มีการจัดการประชุมทุกวันที่ 9 ของเดือน และเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ที่จัดขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนด้วยตนเองเป็นหลัก โดยเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2542 จนถึงเดือน ตุลาคม 2542 รวมเวลา 8 เดือน โดยมีวิธีการดังนี้

1. วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ของการเข้าสู่ชุมชน (มีนาคม – พฤษภาคม 2542) ผู้วิจัยได้รับการอำนวยความสะดวกจากพ่อกำนัน อนันต์ ดวงแก้วเรือน กำนันตำบลแม่ทา ผู้มีผลงานด้านพัฒนามากมาย เป็นกำนันดีเด่นของภาคเหนือและของประเทศไทย เป็นที่ยอมรับนับถือทั้งส่วนราชการระดับจังหวัดระดับอำเภอและราษฎรในเขต ตำบลแม่ทา ท่านพ่อกำนันได้แนะนำให้ผู้รู้จักกับผู้ใหญ่บ้านอีก 6 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 1 ผู้ใหญ่ สุข มาจันทร์ หมู่ที่ 2 ผู้ใหญ่ บุญฤทธิ์ คำอิน หมู่ที่ 3 ผู้ใหญ่อินสม บุญมาอุป หมู่ที่ 4 พ่อกำนัน อนันต์ ดวงแก้วเรือน หมู่ที่ 5 ผู้ใหญ่บุญฤทธิ์ คำดา หมู่ที่ 6 ผู้ใหญ่ไพบุลย์ บำเพ็ญ หมู่ที่ 7 ผู้ใหญ่ สุชาติ เมทาตุก จากการได้รู้จักและสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ใหญ่บ้านทั้งหลาย ผู้วิจัยจึงได้แนะนำทางศึกษาและรู้ว่าแต่ละหมู่บ้านในตำบลแม่ทามีการรวมกลุ่มต่างๆ ไม่เหมือนกันและโดยส่วนมากผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะมีตำแหน่งเป็นประธานหรือรองประธานกลุ่มกิจกรรมต่างๆ อีกด้วย จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมสภาตำบลแม่ทา จะเห็นได้ว่าชุมชนแม่ทาเป็นชุมชนวัฒนธรรม เป็น 1 ใน 33 ชุมชนของประเทศในกลุ่มเครือข่ายชุมชนวัฒนธรรม

ในช่วงแรกของการเข้าสู่ชุมชนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการไปเยี่ยมสนทนาทำความคุ้นเคยกับชาวบ้าน และผู้นำหมู่บ้านดังกล่าวถึงในข้างต้น ผู้วิจัยยังได้เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของสภาตำบลแม่ทา ซึ่งจัดขึ้นทุกวันที่ 1 ของทุกเดือนตั้งแต่เวลา 9.00 น. ถึงบ่ายประมาณ 16.00 น. โดยจะเป็นการประชุมอย่างไม่เป็นทางการและร่วมประชุมประจำเดือนอย่างเป็นทางการคือทุกวันที่ 8 หรือ 9 ของทุกเดือน เพื่อสร้างความคุ้นเคยและแนะนำตัวเองให้คนในชุมชนได้รู้จัก บางโอกาสที่หมู่บ้านในตำบลแม่ทามีกิจกรรมประเพณีสำคัญ เช่น การถวายเทียนเข้าพรรษา งานถวายสลาก แต่งงาน งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ ผู้วิจัยมีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นบางโอกาส ซึ่งต่อมาผู้วิจัยก็สังเกตเห็นว่า ชาวบ้านได้ให้ความคุ้นเคยเป็นกันเองมากขึ้น โดยในเวลาต่อมาเมื่อมีงานพิธีการสำคัญต่างๆ ผู้วิจัยมักจะได้รับเชิญให้ไปร่วมงาน ในช่วงนี้ผู้วิจัยมุ่งทำความเข้าใจสภาพบริบทชุมชนเป็นหลัก จึงสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนและประวัติชุมชนได้หลายส่วน พื้นฐานวัฒนธรรม ประเพณี นิสัยใจคอและบุคลิกภาพของบุคคลในชุมชน

2. วิธีการสังเกต โดยผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและเทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมควบคู่กันไป ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มีโอกาสใช้เครื่องมือทั้ง 2 แบบ ในขณะที่ศึกษาวิจัยในชุมชน ดังนี้

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ในขณะที่ได้สัมผัสกับและสนทนา ในการประชุมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการ เช่น การประชุมประจำเดือน และกลุ่มผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยใช้ในขณะที่อยู่ในชุมชน ซึ่งจะต้องใช้ความแนบเนียนและละเอียดรอบคอบเรื่องความเป็นคนช่างสังเกต แต่ก็มีได้ทำให้ผู้ถูกสังเกตรู้ว่าเรากำลังสังเกตพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ต่างๆ เทคนิคนี้จำเป็นจะต้องใช้ความสามารถพิเศษเพื่อมิให้ชาวบ้านเกิดความระแวงสงสัยหรือเกิดความอึดอัดในขณะที่ศึกษาวิจัย

3. วิธีการสนทนากลุ่ม เป็นช่วงของการสนทนาเป็นรายบุคคลกับผู้นำชุมชนที่มีกิจกรรมดำเนินก่อน โดยค่อย ๆ ทำการสนทนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้นำชุมชนคือ ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน เลขานุการกลุ่ม เภรัญญิก และที่เป็นสมาชิกมีบทบาทในกลุ่มของกลุ่มกิจกรรมบางคน ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำของกลุ่มกิจกรรมนั้นๆ เพื่อจะได้ให้ทัศนะความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ ให้เกิดความหลากหลายทางความคิด นำไปสู่ขบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และทำให้ทราบว่าอะไรเป็นทุนทางสังคมที่มีความสำคัญมากที่สุด ไปจนถึงความสำคัญอันดับรองลงไปตามลำดับ

วิธีการสนทนา การสัมผัสต้องอาศัยความคุ้นเคยความเป็นกันเอง จึงจะทำให้เกิดความไว้วางใจต่อกันถือว่าเป็นลำดับสำคัญเบื้องต้น ขั้นตอนต่อไปก็คือการสนทนามุ่งไปหาประเด็นที่ต้องการศึกษา คือทุนทางสังคม ส่วนการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันทำให้ได้ข้อมูลที่มีสาระเป็นประโยชน์ บางครั้งอาจได้ทั้งเนื้อหาสาระที่สำคัญ แต่บางครั้งก็เป็นเรื่องทั่วไป สลับกันไปมาเพื่อมิให้เกิดความเบื่อหน่ายที่จะสนทนา ผู้วิจัยเข้าไปทำการศึกษาต้องอาศัยประสบการณ์ทั้งเทคนิคการเรียนรู้ การประชุม การสัมภาษณ์แบบผสมผสาน จึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายครอบคลุมและเป็นจริงมากที่สุด

4. วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ เป็นช่วงของการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการซึ่งบางครั้งจำเป็นต้องใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมา ประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 รูปแบบคือ การสัมภาษณ์ที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลประชากร การตั้งถิ่นฐานการอพยพย้ายถิ่น การประกอบอาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา รายได้ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ตลอดจนข้อมูลด้านทรัพยากรของชุมชน ลมฟ้าอากาศ สภาพแวดล้อม และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เพื่อจะทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงภาพรวมของโครงสร้างของชุมชนว่ามีความเป็นมาอย่างไรและแนวโน้มจะก้าวไปในทิศทางใด โครงสร้างโดยองค์รวมเหล่านี้จะเป็นปัจจัยในด้านสนับสนุน หรือเป็น

ปัจจัยในด้านบ่อนทำลาย ที่มีผลกระทบต่อทุนทางสังคมในอนาคตหรือไม่เพียงใด แบบที่ 2 เป็นแบบสัมพัทธ์เกี่ยวกับบุคคลที่เข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ว่ากลุ่มบุคคลระดับที่เป็นกรรมการของกลุ่มกิจกรรมมีระดับพื้นฐานทวงการศึกษาเศรษฐกิจ สังคม เพียงใด รวมถึงบทบาทหน้าที่ วิธิดำเนินงาน การอุทิศตน การอุทิศเวลาเสียสละให้กลุ่มกิจกรรมด้านต่างๆ มากน้อยเพียงใด อะไรเป็นเหตุจูงใจให้การดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มจึงสำเร็จ ซึ่งจะโยงไปถึงความเป็นผู้นำความเป็นผู้เสียสละ ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานกลุ่มกิจกรรม ทราบแนวทางการแก้ไขปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรม ซึ่งข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มจะเชื่อมต่อโยงไปถึงทุนทางสังคม ซึ่งเป็นทุนที่มีอยู่ตามธรรมชาติของกลุ่มชนเหล่านี้ เป็นเงื่อนไขและปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยทำให้การดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มด้านต่างๆ สามารถเกาะกลุ่มหรือรวมตัวกันอยู่ได้อย่างแน่นแฟ้นและจะคงมีอยู่ตลอดไป หากทุกคนมีส่วนร่วม มีจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของ ซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป แบบที่ 3 เป็นแบบสัมพัทธ์จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยจะพยายามเจาะประเด็นจากกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนได้ก่อตั้ง เช่น กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจ กลุ่มสหกรณ์ข้าวสาร กลุ่มพิทักษ์ป่าชุมชน กลุ่มเหมืองฝาย กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นต้น

เพื่อศึกษาบทบาทของสมาชิกกลุ่ม ความเป็นมาของแต่ละโครงการกลุ่มกิจกรรม การร่วมหุ้น การแบ่งผลประโยชน์ การรักษาผลประโยชน์ การแสดงบทบาทของสมาชิกกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม และความเป็นประชาธิปไตยของกลุ่ม จากข้อมูลในการร่วมดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ทำให้ผู้วิจัยสามารถหยั่งรู้ถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่หลากหลาย ได้แก่ความเอื้ออาทร ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้ตาม ความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ล้วนแต่อยู่ในส่วนลึกของจิตใต้สำนึกของแต่ละบุคคลที่มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมไทยดั้งเดิม สืบสานต่อมาจนถึงปัจจุบันโดยอาศัยวัฒนธรรมและประเพณีที่เก่าแก่และสำคัญที่ถูกยึดถือและรักษาไว้ให้มั่นคงแข็งแรง เป็นมรดกล้ำค่าที่สืบทอดติดต่อกันมาเป็นทุนทางสังคมคงอยู่ตราบถึงปัจจุบันนี้ และคงจะสืบทอดเป็นมรดกของลูกหลานเหลนของชุมชนแห่งนี้ตลอดไป

แบบบันทึกข้อมูลนี้ ผู้วิจัยได้เตรียมโดยมีรายละเอียดสำหรับการบันทึก เช่น วัน เดือน ปี ที่ออกไปเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล วัตถุประสงค์ผู้ให้สัมภาษณ์ ประเด็นหรือหัวข้อในแต่ละครั้ง ซึ่งจะระบุประเด็นที่ให้สัมภาษณ์เหตุการณ์ จะบันทึกรายละเอียดเมื่อได้ข้อมูลมา ในแต่ละ

ครั้งผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ แบบบันทึก ข้อมูลนั้นผู้วิจัยจะนำติดตัวไปทุกครั้งเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลหมู่บ้าน

กล้องถ่ายภาพ เป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็นและสำคัญ เนื่องจากในการศึกษาชุมชน หากมีภาพประกอบ จะช่วยเพิ่มความถูกต้องและความชัดเจนของข้อมูลได้มากขึ้น ในบางครั้ง ที่ทางหมู่บ้านมีกิจกรรม จึงมีความจำเป็นต้องถ่ายภาพดังนั้นผู้วิจัยจึงนำกล้องถ่ายภาพไปด้วย ทุกครั้ง

เครื่องบันทึกเสียงนับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดอีกชนิดหนึ่งที่ผู้วิจัยนำติดตัวไปเพื่อเก็บ ข้อมูล เนื่องจากในขณะที่สัมภาษณ์นั้น ในบางครั้งมีผู้สนทนาหลายคน หากใช้การจดบันทึก เพียงอย่างเดียวจะทำให้ข้อมูลบางส่วนขาดหายไป หลังจากที่บ้านที่กเสียงเสร็จแล้ว ผู้วิจัยจึง นำเทปดังกล่าวมาเปิดฟังทบทวนและบันทึกรายละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อนำข้อมูล ดังกล่าวสู่การวิเคราะห์ต่อไป

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประเด็นของการวิจัยครั้งนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ นั่นคือ ข้อมูลที่ได้ รวบรวมศึกษามานั้นมีความครบถ้วน สมบูรณ์ ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพียงใด และสามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจน สมบูรณ์ ครอบคลุมแล้วหรือยัง และ สอดคล้องกับกรอบความคิดในการวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบ ข้อมูลทุกครั้งที่ศึกษาข้อมูลในพื้นที่ และได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดย ได้ทำแบบบันทึกข้อมูลขึ้นมาโดยเฉพาะ จึงทำให้มีความสะดวกในการแยกแยะหมวดหมู่และ ประเภทของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้มีเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ในประเด็นของทุนทางสังคมในชุมชนชนบท ภาคเหนือในด้านการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ วิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการผ่านการตรวจสอบข้อมูลมาแล้วจัดทำให้เป็นระบบและหาความหมายแยก แยะองค์ประกอบทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษาหาแบบแผนภายใต้บริบทของ

สังคมและวัฒนธรรมที่ศึกษา รวมถึงทำความเข้าใจกับความหลากหลายและความแตกต่างของ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา รวมถึงการหาความสัมพันธ์ของข้อมูลแยกแยะเงื่อนไขและกลไกต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยนั้น ได้ใช้วิธีวิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษาดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนที่ศึกษา ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บ รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ศึกษาและแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทำไปพร้อมๆ กันตลอดเวลาที่ดำเนินการวิจัย กล่าวคือ ในแต่ละวัน หลังจากเก็บข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้วิจัยจะกลับมานั่งเขียนบันทึกอย่างละเอียดและเก็บข้อความจาก เทปบันทึกเสียงให้อยู่ในรูปของเอกสาร จากนั้นจึงจัดหมวดหมู่ของข้อมูลออกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์และทางนิเวศวิทยา โครงสร้างทางสังคมและองค์กรต่างๆ ในชุมชน ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นดังกล่าว เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กันทุกครั้ง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาของการวิจัยของผู้วิจัย ในประเด็นศักยภาพ ของชุมชนชนบทด้านการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ซึ่งในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้มองชุมชนในทัศนะ ของคนในได้อย่างเนบสนิทขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยได้รับทราบถึงเบื้องหลังความเป็นมาของชุมชน และวิถีชีวิตของประชาชนกลุ่มต่างๆ เป็นอย่างดี และเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา วิจัย ซึ่งได้กำหนดกรอบของเนื้อหา รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกต ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลไปพร้อมกับการวิเคราะห์ไปด้วยทุกครั้ง เพื่อให้ได้มาซึ่ง ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ตามประเด็นที่ต้องการ และหากผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว เห็นว่าข้อมูลที่ถูวิเคราะห์นั้นยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ก็จะเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ซ้ำอีกครั้ง เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลนั้นเป็นบุคคลจากกลุ่มต่างๆ และรวมถึงพื้นฐานข้อมูล ระบบข้อคิดของ ผู้ให้ข้อมูลต่างก็มีประสบการณ์ต่างกัน จึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความพยายามในบางประเด็นซึ่ง ต้องใช้เวลาและความละเอียดรอบคอบเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลที่แท้จริงได้ในที่สุด โดยเฉพาะใน ประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลเกรงว่าอาจเป็นผลเสียต่อเขา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องใช้ความอดทนและแสวงหาแนวทางที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลด้วยการพยายามสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นให้เขาได้ประจักษ์ ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงต้องเก็บ รวบรวมข้อมูลในแต่ละวันพร้อมไปกับการวิเคราะห์ข้อมูลซ้ำ จนกระทั่งในวันสุดท้ายที่อยู่ใน ชุมชนที่ศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์สลับกันไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในแต่ละครั้งเรื่อยไปและผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดนั้นผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นภาพรวมของทุนทางสังคมเกี่ยวกับการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจและผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาดังกล่าวมาเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์